

Muzeum Archeologii Podwodnej i Rybołówstwa Bałtyckiego w Łebie

Wizja - komunikat dla projektantów

Uwagi ogólne

Celem Narodowego Muzeum Morskiego w Gdańsku jest stworzenie nowoczesnej placówki muzealno – edukacyjnej, która równocześnie pełniłaby funkcję miejsca publicznego, przyjaznego i otwartego dla mieszkańców Łeby oraz turystów. Budynek Muzeum Archeologii Podwodnej i Rybołówstwa Bałtyckiego w Łebie został zaprojektowany w sposób nowoczesny, z rozmachem, a jednocześnie z dbałością o ochronę i poszanowanie zasobów środowiska naturalnego. Przez swój niezwykle kształt i wyjątkową elewację, przypominającą kadłub statku, morskie fale, czy nadmorskie wydmy, obiekt ma szansę stać się jedną z najbardziej rozpoznawalnych ikon nowoczesnej architektury w Polsce. Jego morski charakter podkreśla także atrakcyjne położenie u ujścia rzeki Łeby do morza, po wschodniej stronie kanału portowego, naprzeciwko przystani jachtowej. Walory wizualne budynku, jak i jego lokalizacja, sprawiają, że wpisuje się on w otoczenie, a jednocześnie staje się punktem charakterystycznym, przyciągającym wzrok i wzbudzającym zainteresowanie.

Niemniej istotne jest również jego wnętrze, które znakomicie uzupełnia i podkreśla założenia architektoniczne całego obiektu. Nowoczesna stylizacja i funkcjonalność przestrzeni, pozwalają na pełne wykorzystanie jej atrybutów i zaadaptowanie do funkcji wystawienniczych oraz edukacyjnych. Głównymi założeniami determinującym sposoby jej organizacji powinny być: łatwość zmiany aranżacji umożliwiająca realizację różnorodnych aktywności, dostępność dla różnych grup odbiorców, charakteryzujących się specjalnymi potrzebami i wymaganiami, stworzenie warunków do korzystania z niej w sposób możliwie nieskrępowany i pozostawiający dużą swobodę działania.

Przede wszystkim jednak chcielibyśmy, aby główna, czyli wystawiennicza funkcja przestrzeni wewnętrznej budynku, nie kolidowała z jej niezaprzeczalnymi walorami estetycznymi. Zależy nam na tym, ażeby te dwie sfery przenikały się, uzupełniały i oddziałując na siebie, podkreślały wzajemnie swoje zalety. Zatem ewentualne elementy aranżacji (szczególnie o dużych wymiarach), nie powinny dominować we wnętrzu, czy całkowicie je wypełniać, a jedynie stanowić lokalną dominantę i subtelne dopełnienie przestrzeni. Głównymi czynnikami oddziałującymi na widza i budującymi atmosferę będą zaś, wielkogabarytowe eksponaty, światło, dźwięk i umiejętnie skomponowane z otoczeniem wielkoformatowe wydruki lub obrazy generowane przez rzutniki, bądź hologramy. Bardzo istotne jest, aby scenografia wystawy nie przytłaczała zwiedzających, nie odtwarzała historycznej, czy współczesnej rzeczywistości, a wzbogacała i uwypuklała walory muzealiów oraz wnętrz w jakich będą one eksponowane.

Tematyka wystawy będzie zawierała się w trzech głównych blokach, prezentowanych w różnych częściach budynku. Parter podzielony będzie między archeologię podwodną oraz rybołówstwo bałtyckie. Pierwsze piętro poświęcone będzie głównie archeologii podwodnej, z elementami ratownictwa morskiego, drugie to ciąg dalszy historii rybołówstwa oraz kwestie związane z morską energetyką wiatrową. Niejako wstępem do głównych części narracji, będzie opowieść o ewolucji południowego wybrzeża Bałtyku, Półwyspu Helskiego i Zatoki Puckiej, a także prezentacja charakterystycznych elementów środowiska wokół Łeby (wydmy, plaże, sztuczne rafy, świat roślin i zwierząt). Zagadnienia te zostałyby przedstawione za pomocą

stanowisk multimedialnych lub projektorów, umieszczonych w część wystawy znajdującej się tuż przy wejściu.

Rybołówstwo bałtyckie

Dominantami tej przestrzeni będą: oryginalny kuter rybacki Gdy-18 (kadłub podzielony na dwie części odsunięte od siebie z możliwością przechodzenia pomiędzy nimi, z odsłoniętym miejscowo poszyciem dla pokazania wnętrza i tradycyjne łodzie żaglowe. Wokół nich prezentowane będą zabytki techniki okrętowej i zagadnienia poświęcone rybołówstwu. Wspomniana strefa może w swojej aranżacji nawiązywać do portu rybackiego. Byłoby to miejsce stylizowane na w miarę współczesny (koniec XX w.) niewielki port rybacki, nie odnoszący się do żadnej konkretnej miejscowości.

Chcielibyśmy zabrać widza w podróż po miejscu, gdzie morze styka się z lądem, z którego rybacy wyruszają, by eksploatować środowisko wodne, poławiać w nim ryby, stanowiące od tysięcy lat pożywienie ludzi w strefie nadmorskiej. Port to także bezpieczna przystań po powrocie z połowu.

Przestrzeń portu powinna być dobrze oświetlona. Widz musi mieć możliwość pocucia jej atmosfery. Odbierać wrażenia wiatru, przestrzeni sięgającej po horyzont morski, falującego morza, koloru wody morskiej i nieba, słońca, piaszczystej plaży, żagli, widzieć mewy szybujące w powietrzu, słyszeć przytłumiony szum morza, odgłosy wypływającego kutra, a może nawet zapach morza.

W tej przestrzeni portowej ukazana zostanie historia rybołówstwa bałtyckiego, a także rozwoju szkutnictwa i okrętownictwa rybackiego. Tak więc dla zwiedzającego przejście przez port wiązałoby się również z poznaniem tła historycznego rybołówstwa i szkutnictwa.

Archeologia podwodna

W części archeologicznej główną osią wystawy jest długi drewniany pomost, który prowadzi zwiedzających przez pięć stuleci historii bałtyckiej żeglugi – od X do XV wieku n.e. Całość podzielona jest na dwie podstawowe części – wczesnośredniowieczną, skupioną wokół przystani w Pucku i znalezionych w niej wraków wraz z opowieścią o żegludze Słowian i Skandynawów w tym okresie oraz późnośredniowieczną, gdzie narracja skupia się na związku hanzeatyckim i handlu, który za sprawą Bałtyku łączył wschód z zachodem i południe z północą. Obie zasadnicze części wystawy przedzielone mogą być ścianką działową, na której w formie fototapety lub projekcji multimedialnej znajdzie się panorama Zatoki Puckiej.

Po obu stronach pomostu, wzniesionego ponad posadzkę o około 1m znajdować się będą wraki łodzi średniowiecznych odnalezionych w Pucku – łódź bojowa P2 oraz statek handlowy P3. Wraki umieszczone będą na metalowych stelażach, które dadzą zwiedzającym wyobrażenie o pierwotnych rozmiarach tych jednostek. Wzdłuż ścian znajdować się będą tablice i stanowiska multimedialne przekazujące narrację. Po drugiej stronie jednego z wraków [w stronę środka Sali Ekspozycyjnej] znajdzie się wrak łodzi Czarnowsko II (z Żarnowska), spoczywający na płaskim łóżu. Nad wrakiem rozpięta będzie archeologiczna siatka badawcza, jako jeden z akcentów wprowadzający zagadnienie archeologii do opowieści przekazywanej na wystawie.

Idąc dalej pomostem i przechodząc obok panoramy Zatoki Puckiej zwiedzający wkracza w okres pełnego średniowiecza. Po lewej stronie pomostu znajduje się symbol hanzeatyckiego handlu – fragmenty wraku kogi odnalezionej w Rowach. Po prawej stronie, zajmując znaczną część hali, znajdzie się jeden z najszlachetniejszych polskich wraków, tzw. „Miedziowiec”. Tym razem wrak nie jest umieszczony w koszu obrazującym cały ogrom konstrukcji – długość kadłuba sugerować ma tylko zarys jego kształtu na posadzce. Bezpośrednio pod wrakiem, na posadzce, umieszczona będzie wyobrażenie wraka (posadzka żywiczna czy multimedialny obraz wyświetlany na macie) z podwodnych badań archeologicznych w skali 1:1

Ogólny klimat wystawy powinien nawiązywać do tego co widzi i czuje nurek w Bałtyku, kolorystyka w odcieniach zieleni i granatu. Aranżacja poszczególnych części wystawy na pierwszym piętrze, powinna nawiązywać do ich tematyki dlatego też zwiedzający może zobaczyć duże fotografie przedstawiające nurków z różnych okresów działalności podwodnej muzeum (nurkowie klasyczni, nurkowie z lat 80 i współcześni) tak by od razu czuł, że opowieść będzie o nurkowaniu i badaniach podwodnych (materiały fotograficzne z naszego archiwum).

Wystawa skonstruowana jest tak, by zwiedzający poznał wszystkie etapy pracy od odkrycia stanowiska podwodnego po jego eksplorację:

1. Eksploracja i dokumentacja stanowisk podwodnych,
2. Fizjologia nurkowania – nadal klimat podwodny,
3. Technika w nurkowaniu i archeologii podwodnej – nadal w klimacie z pkt. 2
4. Podwodne dziedzictwo - zagrożenia i ochrona – podobny klimat ale już trochę jaśniej, wystrój mogą uzupełniać sieci itp.

Z tego miejsca płynnie powinniśmy przejść do części o wrakach – mogiłach, tu widzielibyśmy mroczny klimat podwodny. Ogólnie ciemno i ponuro (adekwatnie do tematu), jaśniejszymi punktami były by nieliczne zabytki. Wystrój uzupełniony o fotografie z tych wraków – zarówno archiwalne zdjęcia statków, jak i współczesne spod wody, a także filmy i skany sonarowe.

Morskie farmy wiatrowe.

Kolejna część ekspozycji znajdująca się na 2 piętrze, to morska energetyka wiatrowa ilustrowana przez makietę farmy wiatrowej. Makieta o wymiarach ok. 12 x 3 metry, zaprojektowana przez NMM, zawierać będzie: wieże wiatrowe, specjalistyczne statki pracujące przy projektowaniu, budowie i obsłudze wież wiatrowych, dwie podstacje morskie i podstację lądową przekazujące energię z farmy wiatrowej do sieci lądowej oraz nabrzeże obsługujące energetykę morską. Przewidujemy tam również stanowisko archeologicznych prac podwodnych. Uzupełnieniem makiety będą tablice porównujące wysokość wieży wiatrowej ze znanymi obiektami na lądzie, lokalizacje farm wiatrowych na Bałtyku z informacją o inwestorach, planowanych, produkowanych mocach i terminach uruchomienia. Na stanowiskach multimedialnych planujemy umieszczenie filmów pokazujących etapy budowy farm wiatrowych oraz dno Bałtyku z przeszkodami (głazy, wychodnie gliny i iłu oraz wraki).

Projektowane na Bałtyku farmy wiatrowe w rzeczywistości nie będą widoczne z lądu. Makieta na wystawie nie będzie mogła wiernie odwzorować tej sytuacji. Powinna jednak być możliwie przestrzenna, co można uzyskać np. w postaci fototapety lub projekcji multimedialnej z lądem na ścianie za makieta. Jednocześnie powinna oddawać morski charakter inwestycji, co na pewno będzie sporym wyzwaniem dla projektanta aranżacji. Pozostające w tle stanowiska multimedia pokażą filmy prezentujące budowę turbin wiatrowych i zapoznające zwiedzającego z wyglądem dna morskiego, przeszkodami, wrakami i amunicją wykrytą na dnie morskim w rejonie farm. Zwiedzający zobaczą, na jakie problemy natrafiają inwestorzy morskiej

energetyki wiatrowej. Możliwość wyobrażenia sobie warunków środowiskowych w rejonie farm wiatrowych zapewni przedstawienie strefy przybrzeżnej i brzegowej Bałtyku zawierające, wydmy, plażę, rewy i sztuczne rafy.

Całość powinna mieć morski i industrialny charakter. Służyć temu będzie szum morza, wiatru i pracujących turbin. Przestrzeń zamknie wybrzeże z lasem przybrzeżnym i wędrującymi wydmami w formie na przykład multimedialnego pokazu.